

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті

Психология және педагогика кафедрасы

(кафедра атауы)

Этнопсихологиядағы эксперименттік және кросс-мәдени зерттеулер

пәні бойынша

(пән атауы)

пәнінен

6M050300 – Психология мамандығының

(мамандық шифрі және толық атауы)

магистранттарына арналған

ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Әдістемелік нұсқауларды бекіту парағы

Нысан
ПМУ ҰС Н 7.18.3/41

БЕКІТЕМІН

ОЖ жөніндегі проректор
_____ Н. Э. Пфейфер
(қолы)

20__ж. «__» _____

Құрастырушы: _____ п.ғ.д., профессор Жұматаева Енгилика

Психология және педагогика кафедрасы
(кафедра атауы)

Этнопсихологиядағы эксперименттік және кросс-мәдени зерттеулер пәні
бойынша
(пән атауы)

6М050300 –Психология
(мамандық шифрі және толық атауы)

мамандығының магистранттарына арналған

әдістемелік нұсқаулар

Кафедра отырысында ұсынылды 20__ ж. «__» _____ №
____ Хаттама.

Кафедра меңгерушісі _____ Е. И. Бурдина

Гуманитарлық-педагогикалық факультетінің оқу-әдістемелік кеңесімен
мақұлданды
20__ ж. «__» _____ №__ Хаттама

ОӘК төрағасы _____ Е. Н. Жуманкулова

МАҚҰЛДАНДЫ:

ОӘК бастығы _____ А. А. Варакута

Университеттің оқу-әдістемелік кеңесімен мақұлданды
20__ ж. «__» _____ №__ Хаттама

Пәннің мақсаты: Кросс-мәдени зерттеулер мен этнопсихологияның пәнаралық аумағында қызмет атқаруға қабілетті жоғары білікті мамандарды даярлаудың ғылыми негіздемесін қамтамасыз ету, түрлі этникалық топтар мен мәдениет шартында өзараәрекет пен өзараықпал ету жағдайын дамытын адам психологиясы жайлы интегративті білімдерді құрау үшін түрлі психологиялық теориялар мен практикалық әдістерді қолдану. Сонымен қатар, бұл курсты зерттеуде коммуникативті компетентілік, шығармашылық ойлау мен гуманистік дүниегекөзқарас арқылы магистранттарда тұлғалық бітістерді өзіндік дамытуға басты мақсат ретінде қояды.

Пәннің міндеттері:

1. Қазіргі заманғы психологиядағы әлеуметтік-этникалық мәселелер жайлы жаңа ғылыми пікірді қалыптастыру.

2. Этникалық психологияның тұжырымдамалары, бағыттары, ғылыми мектептері мен ғылыми жетістіктерін зерттеу негізінде білімдерді жүйелендіру.

3. Этникааралық өзараәрекет етеу тәжірибесінде, қолданбалы зерттеулерді өткізуде кросс-мәдени мен эксперименталды зерттеулерді өткізу мен ұйымдастырудағы білімдерді оңтайлы қолдануға түрткі жасау.

Құзыреттілікке қойылатын талаптар:

- қазіргі психологиядағы әлеуметтік этникалық проблемалар жөнінде түсініктері болуы;

- қазіргі этносаралық қатынастардың психологиялық ерекшеліктері жөнінде түсініктері болуы;

- этникааралық зерттеулердің қалыптасуы мен оның даму тарихын білуі;

- теориялық білімдерді ғылыми практикалық іс әрекет барысында қолдана білу практикалық машықтарына иемденуі қажет. түсініктері болуы;

Пререквизиттер: келесі пәндермен тығыз байланыста болады: «Психология», «қазіргі заманғы психологияның даму тенденциялары мен жағдайы, тарихы» туралы білімдерге негізделеді.

Постреквизиттер: осы курс магистранттардыңтардың бәсекеге қабілеттілігін қалыптасыруға, жұмысқа орналасу мүмкіндігін кеңейтуге бағытталған. Осы курста игерілген білім, білік пен дағды келесі пәндерді зерттеуге қажетті: психологиялық эксперименттің теориясы мен практикасы.

Әдістемелік ұсыныстар

Дәріс сабақтары магистранттардың ғылыми білімін арттыратын маңызы бөлім. Жүйелі толық аргументтері келтірілген кешенді дәріс сабақтары мамандарды дайындайтын басты көзі. Дәрістің әдістемелік ғылыми-тәжірибелік, қоғамдық-саяси және кәсіби маңызы бар.

Дәрістерді тыңдау және қабылдау: магистранттардың оқытушының дәрісіне дайындығына қойылатын талаптар:

Бірінші, психологиялық жағынан дайын болу, оның жүйелі орындалуын қадағалау.

Екіншіден, дәріс алдындағы мақсатты танымдық-тәжірибелік қызмет, оған жатады:

а) алдыңғы өтілген материалдарды, жазған тапсырмалды еске түсіру үшін;

ә) өткен сабақпен байланыстыру мақсатында берілген дәрістің материалдарымен бағдарлама бойынша оқулықпен танысу.

Оқулық бірнеше жылда бір рет шығарылатындықтан, бағдарламадағы кейбір сұрақтар оқулықта қарастырмауы мүмкін. Сондықтан, магистрант дәріс барысында осы мәселелерге көңіл бөлуі тиіс;

б) дәріс барысында негізгі жұмыстың түрлерін анықтауға тиіс (сызба, жазбаша, суреттер және т.б.);

в) бағдарлама мен оқулықтарда еңгізілген өздік жұмысқа раналған тапсырмамен танысып, білімді тереңдетіп, тапсырмаларды орындауға қажетті әдебиеттерді таңдау.

Магистрант дәрісті тыңдап, оның мазұнын қабылдай білуге үйренуі тиіс.

Дәріс сабағында әдістің мына түрлері басым: материалды баяндау, талдау, мазмұндау, мәселені табу, оны шешу. Бұл әдістер магистранттардың шығармашылығын арттыру мақсатында қолданылады.

Магистрант дәріс мазмұнын толық түсініп шешу үшін оның мақсаты мен міндеттерін толық түсіну тиіс, әрі таңыс болуы керек. Дәрісті толық түсініп, өзіндік сын мен көзқарасын білдіре білуі тиіс. Дәріс оқытушы мен магистрант арасындағы психологиялық – педагогикалық талаптарға сәйкес болуы тиіс.

Жазу оқытушының магистранттардың материалды қаншалықты меңгергендігін бақылауға мүмкіндік береді. Егер дәріс барысында магистрант тындап қана қоймай жазып отрса, оқытушы дәрісті оқу кезінде оған көмек көрсетеді (қайталау, баяндау, басты ұғымды, анықтамаларды анықтауға).

Дәріс кезінде талданатын материалдарды дұрыс тұжырым жасап, қажеттісін есте сақтап немесе жазып алуыға үйретеді. Жау кезінде тақырып, тақырыпша, сұрақтар мен тапсырмалады ретпен жүйелі орындауға, оны тиімді пайдалана білуге бағыттайды. Бірақ дәрісті жазу әртүрлі болуы мүмкін. Ол дәрістің мазмұнына байланысты болып келеді.

Магистранттардың жан-жақты маман қалыптасуына алған білімі мен дағдыланған іскерлігіне және жеке тұлғалық жауапкершілігіне, өз мамандығына деген құрметілігіне байланысты.

Пәннің тақырыптарының мазмұны

«Этнопсихологиядағы эксперименттік және кросс-мәдени зерттеулер» пәнінен әдістемелік нұсқаулар дәріс, практикалық және МӨЖ-та жұмыс бағдарламасына сәйкес берілген. Курстың теориялық материалы негізгі 5 тақырыпқа бөлініп көрсетілген.

1 тақырып. Қазіргі заманғы этнопсихологияның негізгі теоретикалық-әдіснамалық аспектілері.

1. Негізгі түсініктерге негізделіп баяндама жасау, сонымен қатар диалогқа қатысуда компетенттілікті жетілдіру мақсатында автордың мен жалпы түсініктерді белгілеп өту.

Мақсаты: Этнопсихологияның пәнаралық талдау үрдісінде жалпылау, салыстыруда ойлау операцияларын шыңдау.

Негізгі түсініктер: “этнос”, “мәдениет”, “менталитет”, “әлем бейнесі”, “этникалық константтылар”, “этникалық алаң”, “этномәдени жүйе”, “мәдени сызбалар мен сценарилар”, “этномәдени қорғау механизмдері”, “әрекетті қабылдудың этномәдени детерминанты”.

Этнопсихологияның ғылым ретінде міндеттерін белгілеңіз және қазіргі заманғы Қазақстан үшін өзектілігін анықтаңыз.

2. Хабарлама дайындаңыз: Л.С.Выготскийдің мәдени-тарихи концепциясының мәні.

Мақсаты: негізгі ақпарат көзімен жұмыс істеу, диалогте қатысу компетенттілікті шыңдау, аналитика-синтетикалық әрекетті жетілдіру.

Кросс-мәдени зерттеулердің тең мәнділік концепциясының мәні жайлы ойланыңыз.

3. Кросс-мәдени зерттеулер этнопсихологиядағы эксперименттік зерттеу пішіні ретінде. Хабарлама дайындаңыз: «Экологиялық анализдің мәдени деңгейінің мәні» тақырыбына.

Негізгі түсініктер: «мәдениеттердің ажыратылуы, зерттеу мәліметтерінің валидтілігі «этностың қызмет етуі, этникааралық қақтығыстардың қызмет етуі», әрекеттің мәдени моделі».

Әдебиет: [1,4,5,8,9]

2 тақырып. Этнопсихологиядағы эксперименттік зерттеулер.

1. Мақсаты: Қарапайым психологиялық эксперименттен негізгі ерекшеліктерді белгілеу үрдісінде ойлау операцияларының анализ бен синтездің жетілдірілуі.

Түрлі психологиялық мектептердің үздік кросс-мәдени зерттеулер жайлы хабарлама дайындау.

Түрлі тілде оқытылатын топтарда кросс-мәдени зерттеулерді жүргізу және ұйымдастыру, жоспарлаудың ерекшеліктері жайлы ойланыңыз. Қандай кедергілерді кездестердіңіз және оларды шешу жолдары.

Виртуалды эксперименттің оң және теріс жақтарын талдаңыз және белгілеңіз.

2,3. Үздік кросс-мәдени зерттеулер жайлы: М.Мид., А.Р.Лурия, Маккоби мен Модано, Ж.Пиже және т.б. презентация жасаңыз.

Сұрақтарға жауап беріңіз: Кросс-мәдени валидтеуші зерттеу деген не? Қойылған сұрақты шешуге осы зерттеу түрі келе ме? Зерттеуге қатысатын мәдениеттерге теорияның мәні бар ма? Зерттеу қатысушылардың барлығына гипотезалар тең келе ме?

Әдебиет: [2,4,5,7,9]

3 тақырып. Этнос пен мәдениет психологиялық түсінік ретінде.

1. Мақсаты: анализ бен синтездің, жалпылаудың ойлау үрдістерін жетілдіру.

Мына сұрақтар жайлы ойланыңыз: Кросс-мәдени зерттеулерді өткізуде анализдің негізгі мәселелері қандай? Зерттеулерді жүргізуде жалпы және түрліні мәдениетте қалай есепке алу керек? Л.С.Выготскийдің мәдени-тарихи тұжырымдамасын қалай қолдануға болады? Зерттеу субъектісі өз мәдениетінің адекватты мүшесі бола ала ма? Әлеуметтік-психологиялық түсінікке қатысты мәдениет операцияландырылған ба? Егер де жоқ болса, онда қалай істелген? Зерттеу субъектілері тең бе тең бе салыстыру мақсатында – демографиялық тұйықтық па немесе басқа да ерекшеліктері ме?

2.3 Кросс-мәдени зерттеулер топ ішіндегі мәртебелік (фаворитизм). Белгілі әлеуметтік экспериментер жайлы (Милгрэм, Шериф пен т.б.) хабарлама дайындаңыз.

Әдебиет: [5,8,9]

4 тақырып. Этникааралық қақтығыстарының қуатылығы мен түрінің психологиясы.

Психологиялық құбылыстың геобиосфералық детерминизмін есепке ала отырып. Этникааралық қақтығыстардың себептері қандай, талдап көріңіз.

Мәдениетті өлшеудің психологиялық ерекшеліктері (индивидуалдылық – ұжымдық). Мәдениет ішіндегі барлық қатысушыларға зерттеулердегі өлшенетін түсініктер бірдей ме? Зерттеуге қатысатын барлық мәдениеттерге қолданылатын шкала, шкала асты мен сұрақтардың сипаты тең валидті және берік пе?

2.3 хабарлама дайындаңыз: Қазіргі заманғы саяси этникааралық қақтығыстарды шешудің тәсілдері мен себептері.

Әдебиет: [1,2,5,8,9]

5 тақырып. С.Бемнің сауалнамасы бойынша микро-зерттеу жүргізу. Түрлі этнос өкілдерімен «Тұлға профилі» атты сауалнама жүргізу, нәтижелерді интерпретациялау.

Тренинг этномәдени компетентілік пен толерантылықты қалыптастыру әдісі ретінде Толерантылықты қалыптастыру тренингін дайындау және өткізу.

Әдебиет: [6,2,4]

Әдебиеттер тізімі

Негізгі

1. Аймаганбетова О.Х. Основы этнопсихологии. – Алматы: Литера, 2010
2. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2008
3. Джакупов С.М. Экспериментально-эмпирические проблемы исследования в этнопсихологии// Этнопедагогика и этнопсихология тюркоязычных народов республик СНГ: современное состояние, проблемы, перспективы развития - Алматы: КазНУ, 2009.
4. Аймаганбетова О.Х. Социально-этнические проблемы современной психологии. - Алматы: КазНУ, 2008.
5. Белоусова И.Э. этнопсихология: учебное пособие/ И.Э. белоусова; под. общ. ред. А.А. Деркача. – М. : Изд-во РАГС, 2009. – 96 с.

Қосымша

6. Аймаганбетова О.Х. Кросс-культурное исследование структуры межэтнических отношений. - Алматы: КазНУ, 2006.
7. Джакупов С.М., Нигай Н.В. Этнические предубеждения как проявления смысловых барьеров //Вестник НАПК, научно-практический психологический журнал, №4 – Алматы, 2005.
8. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. - М.:Смысл, 2004.
9. Петренко В.Ф. Введение в экспериментальную психосемантику: исследование формы репрезентаций в обыденном сознании. - М.:МГУ, 2006.
10. Петренко В.Ф. Психосемантический анализ этнических стереотипов: лики толерантности и нетерпимости. - М.: Смысл, 2007.
11. Платонов Ю.П. Основы этнической психологии. - СПб.: Речь, 2004.
12. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология. Практикум. - М.: Аспект Пресс, 2006.
13. Шпет Г.Г. Введение в этническую психологию. - СПб.: Изд. «П.Э.Т», 2006.
14. Этническая психология. История и методы. Хрестоматия. – СПб.: Речь, 2005

\